

Izjava IFLA-e o obaveznom primjerku Izjava IFLA-e o djelima nepoznatih autora

Asocijacija informacijskih stručnjaka
bibliotekara, arhivista i muzeologa

Sarajevo, 2012.

Izdavač

Asocijacija informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i
muzeologa

c/o Ekonomski fakultet

Trg Oslobođenja – Alija Izetbegović 1, 71 000 Sarajevo

Web stranica: <http://bam.ba>

E-mail: bam@bam.ba

Telefon / faks

+ 387 33 275 969

+ 387 33 275 405

Glavna urednica

Mr. sc. Amra Rešidbegović

Naziv originala

IFLA Statement on Legal Deposit, The Hague, Netherlands, 2011

IFLA Statement on Orphan Works, The Hague, Netherlands, 2011

Autorizirani prijevod

International Federation of Library Associations and Institutions
(IFLA)

The Hague, Netherlands, 2012

S engleskog prevela

Muamera Smajić, dipl. bibliotekarka

Stručna redakcija engleskog prijevoda

Semir Mehadžić, prof. engleskog jezika

IZJAVA IFLA-E O OBAVEZNOM PRIMJERKU

Obavezni primjerak od ključnog je značaja za očuvanje i pristup dokumentarnom naslijeđu jedne države. Izdavači i biblioteke ulažu zajedničke napore kako bi u cijelom svijetu omogućile deponiranje obaveznog primjerka, bez obzira na njegov format ili tehnologiju.

Pozadinske informacije

UNESCO-ove *Smjernice za izradu pravnih akata o obaveznom primjerku* definiraju obavezni primjerak kao "zakonsku obavezu koja svaku komercijalnu ili javnu organizaciju i svakog pojedinca koji proizvodi bilo koju vrstu dokumentacije u više primjeraka obavezuje da

dostavi jedan ili više primjeraka nadležnoj državnoj instituciji".

Deponiranje obaveznog primjerka često je regulirano zakonima; međutim, može se vršiti i na dobrovoljnoj osnovi. Snažan i efikasan sistem obaveznog primjerka treba postojati u svakoj zemlji. Koncept obaveznog primjerka je najuspješniji kada postoji uska saradnja između imenovanog „nacionalnog čuvara“ (obično biblioteke) i onih koji su odgovorni za deponiranje obaveznog primjerka (obično izdavači ili autori).

Prednosti obaveznog primjerka

-

osigurava postojanje sveobuhvatne kolekcije dokumentarnog naslijeđa države.

- Obavezni

državni referentni i informacioni centar za izučavanje i istraživanje svih aspekata državnog dokumentarnog naslijeđa.

- Obavezni primjerak podržava očuvanje i time doprinosi dugoročnom opstanku dokumentarnog naslijeđa jedne države.
- U konačnici, obavezni primjerak je temelj slobode informacija i garant informiranosti građanstva.

Napomene za obavezni primjerak

- Broj potrebnih primjeraka potrebno je ograničiti na minimum koji je potreban za savremen pristup i dugoročno korištenje. Obavezni primjerak se ne smije koristiti kao mehanizam koji će bibliotekama osigurati besplatne publikacije.
- Troškove deponiranja materijala i samog obaveznog primjerka treba snositi onaj ko je odgovoran za obavezni primjerak. U slučaju digitalnih publikacija, to podrazumijeva bilo koji softver ili neku drugu pristupnu tehnologiju koja je potrebna da bi publikacija bila čitljiva. Kako bi se olakšalo deponiranje digitalnih publikacija, ponekad je potrebno primijeniti specijalna i praktična rješenja.

- Deponiranje treba obaviti u najkraćem mogućem roku poslije objavljivanja.
- „Čuvar“ treba obezbijediti valjano pohranjivanje i odgovorno čuvanje obaveznog primjerka.

-

autorskih materijala u mjeri u kojoj je to bitno za njihovo očuvanje. Deponirani materijal treba biti dostupan za korištenje na način koji neće neosnovano nanijeti štetu interesima autora.

-

sti (npr.
po pitanju broja potrebnih primjeraka za

pohranjivanje) često nije izvodljivo niti poželjno. Ali u svijetu gdje informacije više nemaju granica, važno načelo je i da deponitne biblioteke mogu učiniti obavezni primjerak dostupnim na isti način kao i druge kolekcije te da izdavači ne trebaju biti predmet neopravdanih zahtjeva i da mogu ispuniti zakonske obaveze, bez nepotrebnih komplikacija i opterećenja.

Sadržaji koje oblikuju korisnici

Elektronske publikacije su glavni i sastavni dio državnog dok

bolju dostupnost obaveznog primjerka preko

brzog prije

Digitalna tehnologija također stvara nove dileme po pitanju neovlaštenih izmjena, kopiranja i pohranjivanja obaveznog primjerka. Izdavači i bibliotekari moraju raditi zajedno kako bi omogućili ispunjavanje legitimnih potreba korisnika ali i autora deponiranih materijala u stalno promjenjivom okruženju.

Odobrio Upravni odbor IFLA-e, na sastanku u Den Haagu u Holandiji, 7. decembra 2011. godine.

IZJAVA IFLA-E O DJELIMA NEPOZNATIH AUTORA

Biblioteke se sve više susreću sa djelima za koja se nosioci autorskog prava ne mogu identificirati i locirati pa zbog toga biblioteke ne mogu razmotriti korištenje djela koja zahtijevaju dozvolu vlasnika. Za takva djela koristi

korištenja autorskih djela, važno je prilagoditi zakon o autorskom pravu posebnim okolnostima tamo gdje je to potrebno.

Djela nepoznatih autora spadaju u ove posebne okolnosti. Biblioteke obično nisu u prilici da identificiraju, lociraju i kontaktiraju legitimnog vlasnika relevantnih prava ("vlasnik autorskog prava") kada je potrebna dozvola za korištenje tog rada. Postoji rizik da se djela nepoznatog

autora izostave iz ciklusa kreiranja i korištenja djela te rizik od povrede autorskih prava ukoliko ne postoji način za osiguravanje potrebne dozvole.

Kako bi se promovirao javni interes a ujedno zaštitila autorska prava i suzbio rizik od njihove povrede, IFLA prepor

nepoznatih autora. U svakoj regulativnoj inicijativi koja se bavi djelima nepoznatih autora potrebno je voditi računa o sljedećim specifičnim problemima.

Temeljita pretraga o vlasniku autorskih prava

Biblioteka treba provesti temeljitu pretragu u cilju identificiranja, lociranja i kontaktiranja vlasnika autorskog prava, prvenstveno zbog

korištenja djela siročadi. Biblioteka treba biti informirana o svim potencijalnim izvorima informacija o nosiocu autorskog prava.

rezultirati adekvatnim rješenjem koje može obuhvatiti pojedinačne okolnosti za svako djelo nepoznatog autora. To je važno jer su okolnosti rijetko kada iste za izvore informacija o različitim tipovima djela i resursa, a i tehnike pretraživanja se često vrlo brzo mijenjaju.

Biblioteke i druge zainteresirane strane trebaju osmisliti i javno obznaniti smjernice o sastavnim dijelovima jedne temeljite pretrage.

Projekti masovne digitalizacije

Projekti digitalizacije koje su u javnom interesu pokrenule biblioteke sve češće obuhvataju tako velik broj djela da bi troškovi temeljitog pretraživanja koje vrše ljudi na osnovu pojedinačnih naslova bili previsoki. Mora se uspostaviti umjeren balans između troškova temeljite pretrage i interesa vlasnika autorskih prava. IFLA pozdravlja i podrž

; pod određenim okolnostima takav automatiziran proces se može sam po sebi smatrati dovoljno temeljitim.

gana za korištenje djela nepoznatih autora. U slučaju kada nadoknada predstavlja dio licence i vlasnici autorskih prava mogu zahtijevati isplatu, nakon

određenog vremena sve neisplaćene nadoknade trebaju biti ravnomjerno raspodijeljene između biblioteka i nosioca prava. Takva raspodjela predstavlja doprinos biblioteka i nosioca prava finansiranju projekata digitalizacije.

javnog interesa.

Pr
restitucija ili prestanak korištenja

pronade vlasnik autorskih prava za djela nepoznatih autora. Vlasnik autorskog prava bi trebao imati pravo na adekvatnu naknadu za

dalje korištenje djela ili zahtijevati prestanak njegovog korištenja.

Biblioteku ne treba kažnjavati za korištenje djela nepoznatog autora ukoliko je izvršena temeljita pretraga.

Jasna i adekvatna dodjela

Biblioteke trebaju, koliko god je to moguće, jasno i adekvatno dodijeliti djela nepoznatog autora vlasnicima autorskih prava i voditi računa o tome da ne dođe do greške pri dodjeli.

Ograničenje u izricanju sudskih zabrana

Gdje postoji mogućnost sudske zabrane protiv daljeg i budućeg korištenja nekadašnjeg djela nepoznatog autora, svi regulativni sistemi trebaju osigurati da takva sudska zabrana bude u dovoljnoj mjeri fleksibilna da može uzeti u obzir

kreativni trud i ulaganja korisnika načinjena u dobroj namjeri.

Sloboda pristupa djelima nepoznatih autora

Upotreba djela nepoznatih autora je slobodna. Korisnik djela nepoznatog autora može intervenirati protiv daljeg korištenja tog istog djela nepoznatog autora samo tamo gdje bi dalje korištenje kršilo njena / njegova nova prava u izvedenim radovima (npr. prijevodi, adaptacije).

Odobrio Upravni odbor IFLA-e, na sastanku u Den Haagu u Holandiji, 7. decembra 2011. godine.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

021.84

IZJAVA IFLA-e o obaveznom primjerku ; Izjava
IFLA-e o djelima nepoznatih autora / [s engleskog
prevela Muamera Smajić]. - Sarajevo : Asocijacija
informatičkih stručnjaka - bibliotekara,
arhivista i muzeologa, 2012. - 16 str. ; 21 cm

Prijevod djela: IFLA Statement on Legal Deposit ;
IFLA Statement on Orphan Works. - Kor. nasl.

ISBN 978-9958-9934-4-9

COBISS.BH-ID 19928070
